

Del 1: Det første møtet

Ifølge Statistisk sentralbyrå er mer enn ni av ti husstander i Norge (og omtrent samtlige husstander med barn) tilknyttet Internett, eller 'nettet' som vi gjerne omtaler det som i dagligtalen. For ti år siden hadde omtrent halvparten av husstandene slik tilkøpling, for 20 år siden var det knapt noen som hadde det.

Selv om både fjernsyns- og radioapparatene spredte seg like raskt, om ikke raskere, er det liten tvil om at teknologien som ligger til grunn for Internett, har bidratt til større, raskere og mer gjennomgripende endringer i samfunns-, arbeid- og privatliv enn sammenlignbare teknologier – på godt og ikke fullt så godt.

Deadheads og rec.music.gdead

En av mine første minneverdige opplevelser med Internett var møtet med "deadheads" i News-gruppa "rec.music.gdead" på USENET helt på tampen av 1980-tallet (og er du ikke innforstått med navn, begreper og andre ting som dukker opp underveis i denne fortellingen, så slå opp i Internetts ektefødte barn og uuttømmelige kilde til informasjon og kunnskap, *Wikipedia*, og du vil stort sett alltid finne begripelige svar der).

For en som hadde fulgt rockegruppa Grateful Dead fra sidelinja i mange år, var denne News-gruppa en åpenbaring. Der kunne jeg som interessert tilskuer følge med på heftig utveksling av meninger og informasjon om bandets gjøren og laden og alt som kunne ha en tilknytning til det – konserter, spillelister, plateutgivelser og -anmeldelser, sladder og trivia av alle slag.

Grateful Dead var i tillegg tidlig ute med ett av Internetts viktigste kjennetegn, – *delingskultur*. På konsertene rigget de utstyr slik at tilhørerne kunne gjøre gode kassettopptak av det som ble levert fra scenen. Disse opptakene ble kopiert og byttet via 'tape trees', organisert i News-gruppa. Ikke bare konsertopptak med gruppa ble byttet på denne måten, jeg klarte å bytte til meg en kassett med utgitte opptak av Johnny Cash og Bob Dylan gjort under innspillingen av "Nashville Skyline" mot en kassett med den norske duoen Somebody's Darling.

Figur 1-1: En av et utall logoer Grateful Dead har brukt på plateomslag, konsertplakater, t-skjorter og dess like

USENET Network News

På den tida fant vi et sted for det aller meste på USENET Network News. Det var datidens Twitter, Facebook, YouTube og MySpace. Det var stedet der informasjon fløt og meninger ble utvekslet, stedet der du møtte stammefreder og meningsfeller. Det var ikke medierikt, det var kun ren tekst vi brukte, men det var definitivt innholdsrikt.

USENET var noe langt mer enn en møteplass for sløy underholdning og dyrking av (sære) hobbyer og fritidsinteresser utenom arbeidstid. Det som trakk enda mer, var opplevelsen av å være med på noe som virkelig utgjorde en forskjell. Under opptøyene på Den himmelske freds plass i Beijing i 1989 var USENET og e-postlister en viktig kilde til informasjon om hva som skjedde. Det samme skjedde under Gulfkrigen i 1990, statskuppet i Russland i 1991, opptøyene i Los Angeles i 1992 og ved flere andre anledninger.

Internett var allerede den gang (og før *World-Wide Web* var satt på kartet) en politisk kraft, det var en vei der informasjon og kunnskap kunne gå utenom redaktørstyrte massemedia og statskontrollerte nyhetskanaler, og det var organisert nedenfra av dem som sto i begivenhetenes sentrum og hadde nytte av det. Twitringen, bloggingen og Facebook-sidene fra opprørene i Tunis, Egypt og andre land i Midt-Østen de siste par-tre årene har med andre ord en forhistorie.

Figur 1-2: En tidstypisk artikkel med kreativ bruk av 'ASCII-kunst' i News-gruppa 'rec.music.gdead' fra 1990.

```
From: scottd@sco.COM (Scott Deardorff)
Newsgroups: rec.music.gdead
Subject: Just Thought it appropriate
Date: 20 Mar 90 23:39:19 GMT
Reply-To: scottd@sco.COM (Scott Deardorff)
Organization: The Santa Cruz Operation, Inc.
```


I don't know, Don't really care...Let there be songs
to fill the air!!

"We are not going to be able to operate our spaceship
earth successfully for much longer unless we see it
as a whole spaceship and our fate as common. It has
to be everybody or nobody." - Buckminster Fuller

I den daglige virksomheten var USENET framfor alt et sted vi hentet faglig informasjon med høy kvalitet og etterrettelighet innen mange fagfelt, spesielt IT. I gruppene i 'comp'-hierarkiet ('computer') hentet vi løsninger på problemer, nyttige tips, innsiktsfulle brukerveiledninger, tung dokumentasjon, faglige utlegninger og diskusjoner. Og vi lærte mye om hvordan vi kunne tilrettelegge for meningsfull virksomhet på nettet ved hjelp av 'Ofte stilte spørsmål' ('Frequently Asked Questions (FAQ)', 'Komme i gang med ...'-oppskrifter ('How to ...') for nye brukere, takt og tone i elektroniske fora (netikette med klassikeren "Emily Postnews Answers your Questions on Netiquette") og mye annet. Alt sammen er fortsatt gjeldende praksis i store deler av Internett.

Datanett og kommunikasjonstjenester

Det som fascinerte aller mest, var potensialet i datakommunikasjon og nettjenester med global rekkevidde som USENET åpenbarte. Ved Universitetet i Oslo hadde vi hatt konferansesystemet KOM gående i et tiår og vært fascinert av mulighetene som datakommunikasjon ga for meningsutveksling, informasjonsdeling og nye arbeids- og samarbeidsformer. USENET var noe helt annet og mye mer. KOM var umiddelbar, tilgjengelig og enkel å forholde seg til, men det var et system som kjørte på én maskin med en begrenset brukermasse. På det meste var vi ikke mer enn

noen hundretalls KOM-brukere, og nedslagsfeltet for tjenesten var brukere av maskinen der systemet var installert. KOM var lite og begrenset i forhold til USENET, som med verden som nedslagsfelt og hundretusenvis med brukere gjorde tilgjengelig en stor mengde kollektiv kunnskap.

Men idyllen rundt leirbålet varte ikke lenge. Som så mange andre gode ting, ble USENET drept av sin egen suksess. Etter hvert som tjenesten vokste, satte de mørke kreftene seg i bevegelse. De første var de sensurlystne. Under dekke av påstander om at deler av virksomheten i USENET befant seg i et juridisk grenseland, var støtende for den alminnelige bluferdighet og krenket de troende, kom kravene om å sensurere virksomheten lokalt og globalt. Så kom kverulantene, som i USENET fikk et effektivt medium for å drepe enhver meningsfull diskusjon, og deretter kom spammerne, som fylte gruppene med reklame, tøys og tull. Allerede på slutten av 1990-tallet hadde disse kreftene sørget for at støyen dominerte i storparten av News-gruppene, og USENET hadde mistet det meste av sin betydning.

Den andre store attraksjonen ved Internett på den tiden var “*anonym FTP*”. Det var tjenester der vi kunne logge oss inn som brukeren “anonymous” (og som regel med e-postadressen som passord) og hente programvare, oppgraderinger, dokumentasjon og alt mulig annet som den gang kunne distribueres i elektronisk form (og som i dag lastes ned fra nettet i en nettleser). Dette var entusiastenes marked, de som utviklet noe og delte det med andre av godvilje og for at andre kunne bidra til videreutviklingen. På denne måten fikk vi mesteparten av programvaren som trengtes for å bruke og å drive Internett-tjenester, og det ga oss løsninger som var langt bedre enn dem vi måtte betale for i butikken. Det var “åpen og fri kildekode” i full utfoldelse.

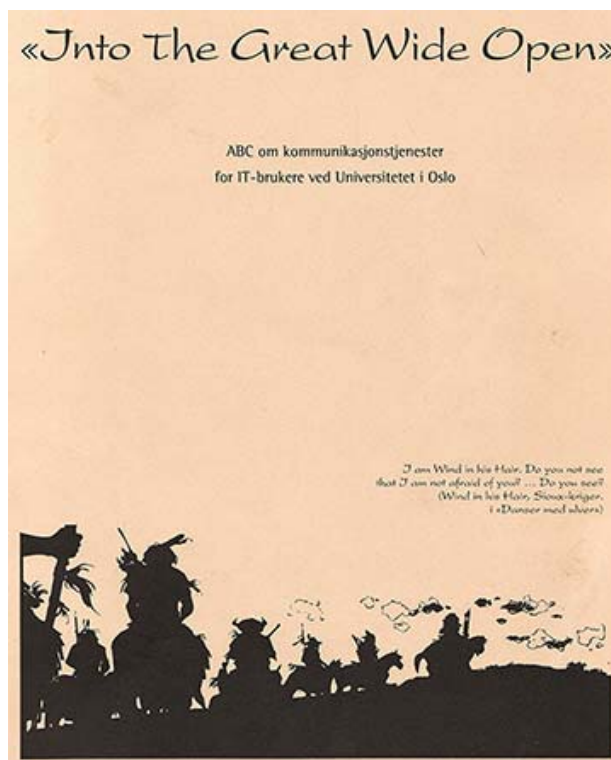
Alt dette kom i tillegg til elektronisk post (“*Mail*”) som vi allerede hadde drevet med i flere år på hver vår tue. Med Internett fikk elektronisk post helt ny og langt større utstrekning og anvendelse. Og så kom World-Wide Web på første halvdel av 1990-tallet og som på mange måter samlet trådene til det vi nå har kjent som Internett i en god del år.

Internett til Norge

Norge hadde forbindelse til Internetts forløper ARPANET fra 1973. Entusiastene i NUUG (den norske UNIX-brukergruppa) og informatikkmiljøet ved Universitetet i Oslo hadde tilgang til Internett og USENET siden første halvdel av 80-tallet. Det var først etter at NORDUnet etablerte forbindelse til USA på vegne av forskningsnettene i de nordiske landene på tampen av 80-tallet at Internett ble tilgjengelig for brede brukergrupper innen forskning og høyere utdanning i Norge.

Disse årene før og etter 1990 var en pionertid, det var årene da Internett var et trivelig sted å være, et åpent og inkluderende sted befolket for det aller meste av vennlige stammefrenger. Da vi ga ut en nesten 300 sider lang ABC om kommunikasjonstjenester under tittelen *Into the Great Wide Open* på begynnelsen av 1990-tallet, var ikke Internett et allment kjent fenomen. Tittelen oppsummerte den følelsen vi hadde av å være med på noe nytt og annerledes, av å være i frontlinja langt ute i veiløse landskap, uten helt å vite hvor vi var, hvor vi beveget oss og hvor vi ville ende.

Figur 1-3: “Into the Great Wide Open” var en av de første bøkene som ga en samlet framstilling på norsk av kommunikasjonsjenestene rettet mot brukere, utgitt av USIT, Universitetet i Oslo i 1992.

Et par tiår senere er Internett blitt til noe helt annet og langt større. I dag er Internett allestedsnærværende og allemannseie, og det har endret omgivelsene våre i en grad vi ikke hadde fantasi til å forestille oss da det hele startet for et par tiår siden. Det har invadert vesentlige deler av samfunns-, arbeids- og privatlivet for de fleste av oss, og det gjenspeiler i stor grad det virkelige liv når det gjelder gleder og sorger, muligheter og trusler og det meste annet.

Om denne fortellingen

Det er skrevet mange bidrag til historien om denne utviklingen. Ambisjonene for min fortelling er å fortelle én viktig del av denne historien, nemlig utviklingen av Forskningsnettet og dets rolle i framveksten og utbredelsen av Internett og forskningsnettet i Norge:

- Hva var rammen om utviklingen? Hva gjorde utviklingen mulig?
- Hva var vendepunktene i utviklingen? Hvilke hendelser, gjennombrudd, beslutninger og andre aktiviteter bestemte retningen på utviklingen?
- Hvem var de viktigste aktørene? Hvilke interesser målbar og representerte de sentrale aktørene?

Jeg har valgt en kronologisk tilnærming i arbeidet og strukturert fortellingen rundt to sentrale vendepunkter. Det *første* er 1. januar 1983 som markerer slutten på Internetts forhistorie. Fra dette tidspunkt ble TCP/IP tatt i bruk som transporttjeneste i Internetts forløper ARPANET og nett knyttet til dette. Med dette var grunnleggende teknologi på plass, teknologi som fortsatt er bærende i Internett. Det *andre* vendepunktet er *begynnelsen av 1990-tallet* med introduksjonen av World-Wide Web, åpningen for kommersiell virksomhet og derpå følgende alminneliggjøring av Internett. Det falt sammen med etableringen av UNINETT som departementseid aksjeselskap med oppgave å utvikle og drive det norske forskningsnettet. Mellom dette hadde vi en periode der mange aktører sloss om hegemoniet innen datakommunikasjon, og da det på ingen måte var gitt at Internett skulle bli den infrastrukturen og bæretjenesten for tjenester, kommunikasjon og informasjon det er i dag.

Dette danner et naturlig utgangspunkt for å dele boka i tre. Pakket inn i en innledning (del 2) som trekker opp noen linjer rundt fortellingen og en avslutning (del 6) som diskuterer noen sentrale trekk ved Internetts og Forskningsnettets utvikling den siste tiden, gir dette disse hoveddelene:

- Del 3: “Smaken på nett og nettjenester (1969-82)”
- Del 4: “De mange nettenes kamp om hegemoniet(1983-92)”
- Del 5: “Alminneliggjøringen av Internett (1993 til i dag)”

I del 7 “Kilder og referanser” er det redegjort for de viktigste kildene til arbeidet med fortellingen og det meste av kildematerialet som nevnes der kan anbefales for videre utforskning av emnene som omtales i fortellingen.

Publisert 9. jul. 2014 00:28 - Sist endret 16. jul. 2014 14:28

Innhold:

[Deadheads og rec.music.gdead](#)

[USENET Network News](#)

[Datanett og kommunikasjonstjenester](#)

[Internett til Norge](#)

[Om denne fortellingen](#)